

บทที่ 2

ปริทรรศน์วรรณกรรม

2.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเงิน (Silver) และเงินสเตอร์ลิง (Sterling)

2.1.1 โลหะเงิน

โลหะเงินเป็นโลหะที่มีสีขาว ความแวววาวสูง ทนทานต่อการกัดกร่อน สามารถถูกบิดงอ ตีเป็นแผ่นบางๆ หรือดึงเป็นเส้นได้ดี เงินบริสุทธิ์สามารถนำไฟฟ้าและความร้อนได้ดีที่สุด แต่เพราะเงินจัดอยู่ในพวกโลหะมีค่า จึงไม่ได้ถูกนำไปใช้งานในด้านนี้มากนัก โลหะเงินที่ถูกนำไปใช้งานในอุตสาหกรรมมีหลายประเภท ได้แก่ เงินบริสุทธิ์, เงินบริทาเนีย (มีปริมาณเงินอย่างน้อยที่สุด 95.8 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก), เงินสเตอร์ลิง (มีปริมาณเงินอย่างน้อย 92.5 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก), เงินเกรด 800 และเงินสีชมพู (pink silver) ฯลฯ

โลหะเงินบริสุทธิ์ มีจุดหลอมเหลว 960.8°C ความหนาแน่นที่อุณหภูมิ 20°C คือ 10.5 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร มีโครงสร้างผลึกเป็น FCC (Face-Centered Cubic) [4]

2.1.2 โลหะผสมเงินสเตอร์ลิง

เงินสเตอร์ลิงเป็นโลหะผสมที่มีเงินเป็นธาตุผสมหลัก (base metal) ผสมกับทองแดงและธาตุผสมอื่นๆ จากคำนิยามของมาตรฐานอุตสาหกรรมของไทยใน มอก. ๒๑-๒๕๑๕ [5] เงินมาตรฐาน (standard silver หรือ sterling silver) หมายความว่า เป็นโลหะเงินที่มีส่วนผสมของธาตุเงินอย่างน้อยที่สุด 92.5 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก โดยส่วนที่เหลืออีก 7.5 เปอร์เซ็นต์ จะเป็นธาตุผสมอื่นที่นำมาผสมเพื่อปรับปรุงคุณสมบัติของเงินสเตอร์ลิง ซึ่งธาตุอื่นที่มีการนำมาใช้ [6] ได้แก่ ธาตุทองแดง ซิลิคอน นิเกิล ดีบุก ฟอสฟอรัส สังกะสี เจอร์มาเนียม และอะลูมิเนียม เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 สมบัติทางกายภาพของโลหะเงินและโลหะที่ใช้ผสมในเงินสเตอร์ลิง

ในตารางที่ 2.1 แสดงสมบัติทางกายภาพของเงิน และโลหะที่ผสมในงานวิจัยนี้ ซึ่งได้แก่ ทองแดง ซิลิคอน และแคลเซียม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 สมบัติทางกายภาพของธาตุต่างๆ [4]

สมบัติ	เงิน	ทองแดง	ซิลิคอน	แคลเซียม
สัญลักษณ์	Ag	Cu	Si	Ca
เลขอะตอม	47	29	14	20
น้ำหนักอะตอม	107.88	63.546	28.6	40.08
โครงสร้างผลึก ที่ 25°C	Face-centered cubic	Face-centered cubic	Tetrahedral cubic- amorphous	Face-centered cubic
สี	ขาว	ส้มแดง (reddish orange)	เทาดำ	ขาวแกมเหลือง (yellowish white)
ความ ถ่วงจำเพาะ	10.5	8.96	2.49	1.54
ความหนาแน่น ที่ 20°C (g/cc.)	10.5	8.96	2.49	1.54
จุดหลอมเหลว (°C)	960.8	1,083	1,414	851
จุดเดือด (°C)	2,193	2,582	2,600	1,482
ค่าโมดูลัส ยืดหยุ่น (N/m ²)	76×10^9	110×10^9	112.4×10^9	23.4×10^9

2.3 สมบัติทางเคมี

เงินเป็นธาตุที่มีความเสถียรมาก จึงไม่ค่อยเกิดความเปลี่ยนแปลงในสภาพบรรยากาศแห้งหรือชื้น แต่โลหะเงินสามารถทำปฏิกิริยากับซัลเฟอร์ (S) ได้ง่าย โดยอาจได้จากไฮโดรเจนซัลไฟด์ (H_2S) ทำให้เงินเกิดการเปลี่ยนแปลงสีผิว เนื่องจากเกิดฟิล์มของสารประกอบซัลเวอไรด์ (Ag_2S) ที่มีสีน้ำตาลเข้มแกมเขียวถึงดำเคลือบที่ผิว ทำให้เกิดการหมอง ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นมีดังสมการต่อไปนี้

นอกจากนี้เงินสามารถเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันกับออกซิเจนและกรดไนตริกได้ดังสมการต่อไปนี้คือ

2.4 วิธีวัดความสามารถในการต้านทานความหมอง

การวัดความสามารถในการต้านทานความหมอง มีหลายวิธี ได้แก่

2.4.1 การวัดค่าการเปลี่ยนแปลงสีผิว [7, 8]

วิธีนี้ใช้ในการวัดค่าความสว่าง L^* และค่าสี a^* , b^* ที่สะท้อนจากผิวโลหะ จากการตรวจสอบด้วยเครื่องสเปกโตรโฟโตมิเตอร์ (Spectrophotometer) ทั้งก่อนและหลังการทดสอบในบรรยากาศที่มีซัลเฟอร์ ซึ่งได้จากการละลายโซเดียมซัลไฟด์นาโนไฮเดรต ($Na_2S \cdot 9H_2O$) ด้วยน้ำนำค่าที่ได้ไปคำนวณค่าการเปลี่ยนแปลงสีผิวของชิ้นงาน (color difference; DE^*) ด้วยมาตรฐานการวัดสีระบบ CIELAB (The Commission International d' Eclairage) ซึ่งแสดงสูตรดังนี้

$$DE^* = [(L^*_2 - L^*_1)^2 + (a^*_2 - a^*_1)^2 + (b^*_2 - b^*_1)^2]^{1/2} \quad (2-5)$$

เมื่อ L^*_1, L^*_2 คือ ค่าความสว่าง ก่อนและหลังการทดสอบการหมองตามลำดับ

a^*_1, a^*_2 คือ ค่าสีแดง - เขียว ก่อนและหลังการทดสอบการหมองตามลำดับ

b^*_1, b^*_2 คือ ค่าสีเหลือง - น้ำเงิน ก่อนและหลังการทดสอบการหมองตามลำดับ

สำหรับการวัดค่าการเปลี่ยนแปลงสีในระบบนี้ จะใช้หลักการอธิบายเชิง

คณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นระบบที่นิยมมากที่สุดในการใช้สีตรงกันข้ามอธิบาย ได้แก่ สีเขียว - แดง สีเหลือง - น้ำเงิน และ สีขาว - ดำ ความหมายของค่าสีคือ

L^* = ค่าความสว่าง (lightness) $L^* = 0$ (ดำ), $L^* = 100$ (ขาว)

a^* = ค่าสีแดง - เขียว ถ้าสีแดง ค่า a^* จะเป็นค่าบวก ตั้งแต่ 0 ถึง 100

ถ้าสีเขียว ค่า a^* จะเป็นค่าลบ ตั้งแต่ -100 ถึง 0

b^* = ค่าสี่เหลี่ยม-น้ำเงิน ถ้าสี่เหลี่ยม ค่า b^* จะเป็นค่าบวก ตั้งแต่ 0 ถึง 100
ถ้าสี่น้ำเงิน ค่า b^* จะเป็นค่าลบ ตั้งแต่ -100 ถึง 0

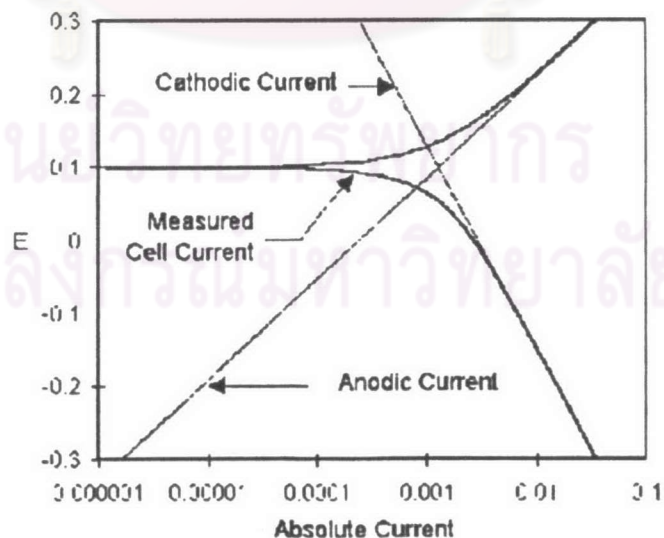
โดยค่า L^* , a^* และ b^* ที่วัดได้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการวัดความแตกต่างของสีจากวัตถุเดียวกันแต่มีสีเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการหมองของโลหะเงินสเตอร์ลิงได้ และค่า DE^* ที่คำนวณได้ หากเท่ากับ 1 แสดงว่าไม่สามารถสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชิ้นงานได้ แต่ถ้าค่า DE^* เท่ากับ 4 แสดงว่าสามารถเริ่มสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงด้วยสายตาในชิ้นงานได้ โดยค่า DE^* ที่เพิ่มสูงขึ้น จะมีความแตกต่างของสีผิวก่อนและหลังการทดสอบการกันหมองสูง

2.4.2 การตรวจสอบพฤติกรรมการกัดกร่อนด้วยกระบวนการทางเคมีไฟฟ้า [9]

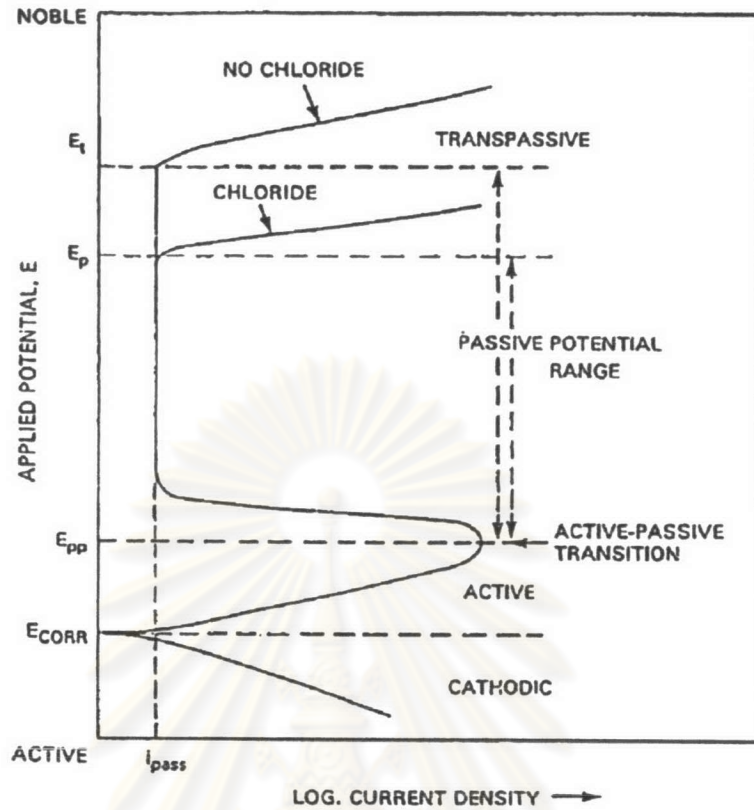
วิธีการใช้การทดสอบการกัดกร่อนของฟิล์มที่เกิดขึ้น ด้วยกระบวนการทางเคมีไฟฟ้าโดยใช้การวัดเส้นโพลาริเซชัน (polarization curve) ของชิ้นตัวอย่างทดสอบ ในสารละลายที่กำหนด เพื่อหาค่าศักย์ไฟฟ้าการกัดกร่อน (E_{corr}) ความหนาแน่นกระแสไฟฟ้าการกัดกร่อน (i_{corr}) ศักย์ไฟฟ้าการกัดกร่อนแบบรูเข็ม (pitting potential; E_p) ศักย์ไฟฟ้าพาสซีเวชันปฐมภูมิ (primary passivation potential, E_{pp})

เส้นโพลาริเซชัน คือ กราฟความสัมพันธ์ระหว่างศักย์ไฟฟ้าเทียบกับขั้วไฟฟ้ามาตรฐานและกระแสการกัดกร่อน โดยค่าความหนาแน่นกระแสไฟฟ้าการกัดกร่อนสามารถนำไปคำนวณหาค่าอัตราการกัดกร่อน (corrosion rate) เพื่อทำนายพฤติกรรมการกัดกร่อนของโลหะได้

ค่าศักย์ไฟฟ้าการกัดกร่อน หรือ E_{corr} คือ จุดตัดระหว่างเส้นคาโทดิก (cathodic curve) และเส้นแอโนดิก (anodic curve) ดังรูปที่ 2.1 ค่ากระแสไฟฟ้า ณ จุดตัดนี้คือ i_{corr}

รูปที่ 2.1 วิธีการหาค่า E_{corr} และ i_{corr} จากเส้นโพลาริเซชัน

รูปที่ 2.2 แสดงส่วนต่างๆ ของเส้นโพลาริเซชัน

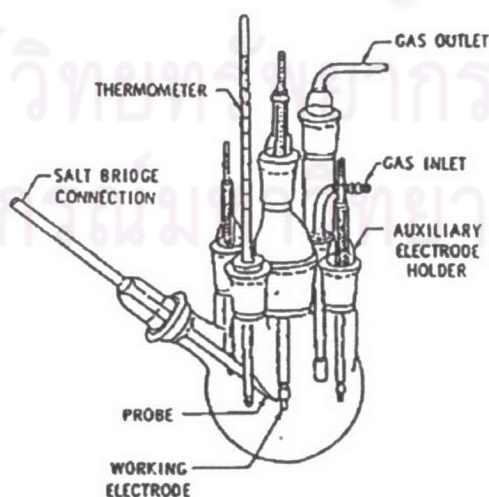
เมื่อป้อนศักย์ไฟฟ้าเกินค่า E_{CORR} กระแสจะเพิ่มขึ้นตามกฎของโอห์ม ($E = IR$) เรียกเส้นโค้งช่วงนี้ว่า active ซึ่งเกิดการกัดกร่อนแบบทั้งผิวหน้า (general or uniform corrosion) เมื่อเพิ่มศักย์ไฟฟ้าต่อถึงจุดหนึ่ง กระแสกลับลดลง เนื่องจากเกิดชั้นฟิล์มบางที่ผิวเป็นชั้นฟิล์มออกไซด์ป้องกันผิว (protective oxide film) ศักย์ไฟฟ้าที่จุดนี้เป็นศักย์ไฟฟ้าที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาวะวัสดุที่ไม่มีฟิล์มไปเป็นสภาวะขณะเกิดฟิล์มที่ผิว (active - passive transition) เรียกศักย์ไฟฟ้าที่จุดนี้ว่า ศักย์ไฟฟ้าพาสซีเวชันปฐมภูมิ (primary passivation potential; E_{pp}) และเมื่อป้อนศักย์ไฟฟ้าต่อไป กระแสจะลดลงจนคงที่ที่ค่าหนึ่ง กล่าวคือ แม้จะเพิ่มศักย์กระแสไฟฟ้าให้แก่เซลล์ต่อไปกระแสก็ไม่เปลี่ยนแปลง ช่วงกราฟที่กระแสคงที่นี้คือช่วงพาสซีฟ (passive zone) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของวัสดุที่แสดงถึงความทนทานของฟิล์ม ค่าความหนาแน่นกระแสไฟฟ้าขณะวัสดุเกิดฟิล์มพาสซีฟ กำหนดสัญลักษณ์เป็น i_{pass} หรือ i_p เมื่อเพิ่มศักย์ไฟฟ้าต่อไปอีกชั้นฟิล์มพาสซีฟจะแตก ทำให้กระแสเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเรียกช่วงนี้ว่า ช่วงทรานพาสซีฟ (tranpassive zone) เรียกศักย์ไฟฟ้าเมื่อชั้นฟิล์มพาสซีฟเริ่มแตกตัวว่า ศักย์ไฟฟ้าทรานพาสซีฟ (tranpassive potential; E_t) สภาวะโลหะ ณ จุดนี้มักเกิดการกัดกร่อนเฉพาะที่ (localized corrosion) โดยเฉพาะการกัดกร่อนแบบรูเข็ม (pitting corrosion) เนื่องจากโครงสร้างจุลภาคของโลหะโดยส่วนใหญ่จะไม่สม่ำเสมอ ในกรณีที่ขึ้น

ตัวอย่างทดสอบเกิดการกัดกร่อนแบบรูเข็มจะใช้สัญลักษณ์ E_p (pitting potential) แทน E_c ช่วงศักย์ไฟฟ้าที่ฟิล์มพาสซีฟทนทานได้ กระแสไฟฟ้าฟิล์มพาสซีฟจะเป็นตัวบอกความแข็งแรงหรือเสถียรภาพของฟิล์มพาสซีฟ

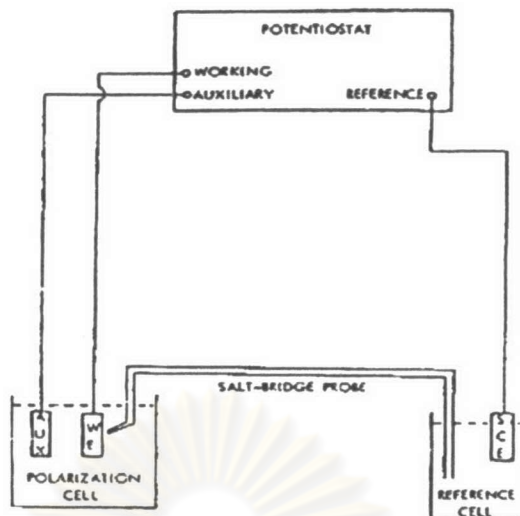
ค่า E_{corr} และ I_{corr} ใช้สำหรับวัดค่าอัตราการกัดกร่อน โดยสามารถแปลงค่ากระแสเป็นอัตราการสูญเสียเนื้อโลหะตามกฎของฟาราเดย์ การเปรียบเทียบค่า E_{corr} สามารถใช้ทำนายความต้านทานการกัดกร่อนแบบสม่ำเสมอของวัสดุได้ คือ ถ้าวัสดุมีค่า E_{corr} ที่มากกว่า วัสดุนั้นจะมีความต้านทานการกัดกร่อนแบบสม่ำเสมอมากกว่า หรือมีความเสถียรมากกว่า

การวัดเส้นโพลาริเซชันโดยใช้เทคนิคเคมีไฟฟ้า

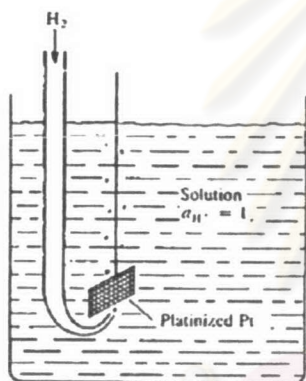
ในการตรวจวัดค่าอัตราการกัดกร่อนด้วยเทคนิคเคมีไฟฟ้า จะวัดโดยใช้วิธีโพเทนซิโอดีนามิก (Potentiodynamic technique) ตามมาตรฐาน ASTM G5-94 [10] (American Society of Testing and Materials) และใช้สารละลายไฮเดียมคลอไรด์ความเข้มข้น 1 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก เป็นสารละลายอิเล็กโทรไลต์ เทคนิคโพเทนซิโอดีนามิกนี้ คือการที่ควบคุมศักย์ไฟฟ้าที่ป้อนให้แก่ชิ้นงานทดสอบ แล้ววัดค่าศักย์ไฟฟ้าเทียบกับขั้วไฟฟ้ามาตรฐาน วัดกระแสของชิ้นงานทดสอบเทียบกับโลหะแพลตทินัมหรือแท่งกราไฟต์ ซึ่งเรียกว่า ขั้วไฟฟ้าวัดกระแส (Counter Electrode) การทดสอบนี้ให้ขึ้นตัวอย่างทดสอบเกิดการกัดกร่อนในสารละลายอิเล็กโทรไลต์ ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนกระแสไฟฟ้า ความสัมพันธ์ระหว่างศักย์ไฟฟ้าและกระแสการกัดกร่อนคือ เส้นโพลาริเซชันที่แสดงถึงพฤติกรรมการกัดกร่อนของโลหะ รูปที่ 2.3 และ 2.4 แสดงเซลล์มาตรฐานที่ใช้ทดสอบการกัดกร่อนทางเคมีไฟฟ้า และชุดอุปกรณ์ที่ใช้วัดเส้นโพลาริเซชันโดยเครื่องโพเทนซิโอสแตทตามลำดับ

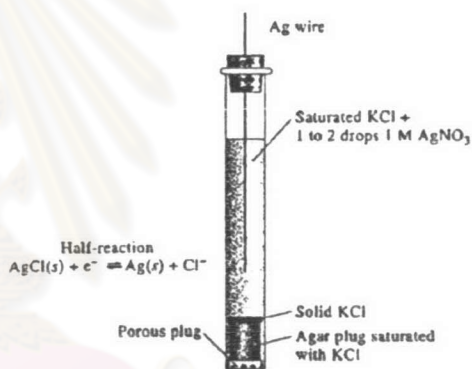
รูปที่ 2.3 เซลล์มาตรฐานที่ใช้ทดสอบการกัดกร่อนทางเคมีไฟฟ้า

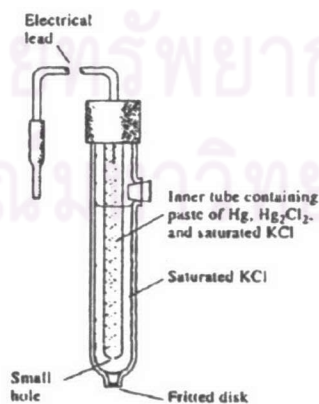
รูปที่ 2.4 ชุดอุปกรณ์ที่ใช้วัดเส้นโพลาริเซชันโดยเครื่องโพเทนชิโอสแตท

(ก) ขั้วไฟฟ้าไฮโดรเจน
(Hydrogen Electrode)

(ข) ขั้วไฟฟ้าซิลเวอร์ - ซิลเวอร์คลอไรด์
(Silver/Silver Chloride; Ag/AgCl)

(ค) ขั้วไฟฟ้าคาลอเมล
(Saturated Calomel Electrode; SCE)

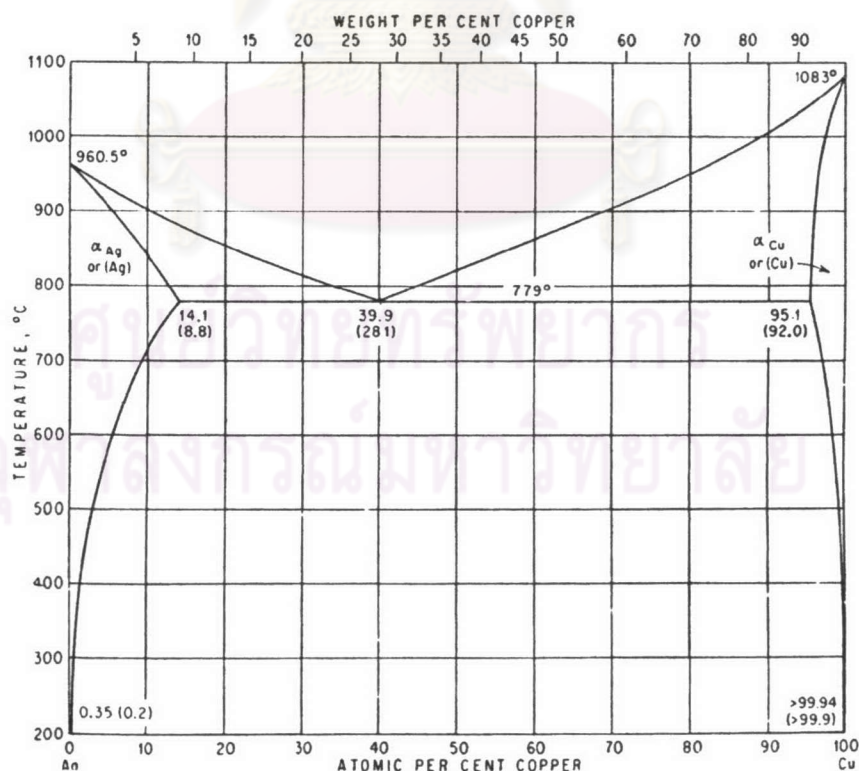
รูปที่ 2.5 ขั้วไฟฟ้าอ้างอิงชนิดต่าง ๆ

การตรวจสอบพฤติกรรมการกัดกร่อน ทำได้โดยต่อเซลล์ให้ครบวงจร จะได้เซลล์กัลวานิก (galvanic cell) ชนิด 3 ขั้ว ประกอบด้วยขั้วไฟฟ้าอ้างอิง (reference electrode; RE) ขั้วไฟฟ้าวัดกระแส (counter electrode; CE) และขั้วไฟฟ้าโลหะทดสอบ (working electrode; WE) ขั้วไฟฟ้าอ้างอิงใช้สำหรับวัดค่าศักย์ไฟฟ้าที่ป้อนให้กับเซลล์แสดงดังรูปที่ 2.5 [11, 12]

2.5 แผนภูมิสมมูลเฟสของโลหะเงินผสม

2.5.1 แผนภูมิสมมูลเฟสของระบบเงิน – ทองแดง

แผนภูมิสมมูลเฟสของระบบเงิน – ทองแดง ดังรูปที่ 2.6 แสดงให้เห็นว่าโลหะทั้งสองนี้จะไม่เกิดการละลายในสถานะของแข็งแบบสมบูรณ์ แม้ว่าโลหะทั้งสองจะมีระบบโครงสร้างผลึกแบบเดียวกันคือ FCC โดยที่โครงสร้างผลึกของเงินมีความสามารถในการรองรับอะตอมของทองแดงได้ในปริมาณน้อย และความสามารถในการละลายของทองแดงในเงินก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามอุณหภูมิ ซึ่งทองแดงจะมีความสามารถในการละลายสูงสุด 8.8 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก ที่อุณหภูมิ 779°C ในขณะที่เงินก็จะมีความสามารถการละลายในทองแดงได้สูงสุดที่ 7.9 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก โดยสารละลายของแข็งที่มีส่วนผสมของเงินอยู่มากจะเรียกว่าเฟส α และสารละลายของแข็งที่มีทองแดงละลายอยู่มากจะเรียกว่าเฟส β

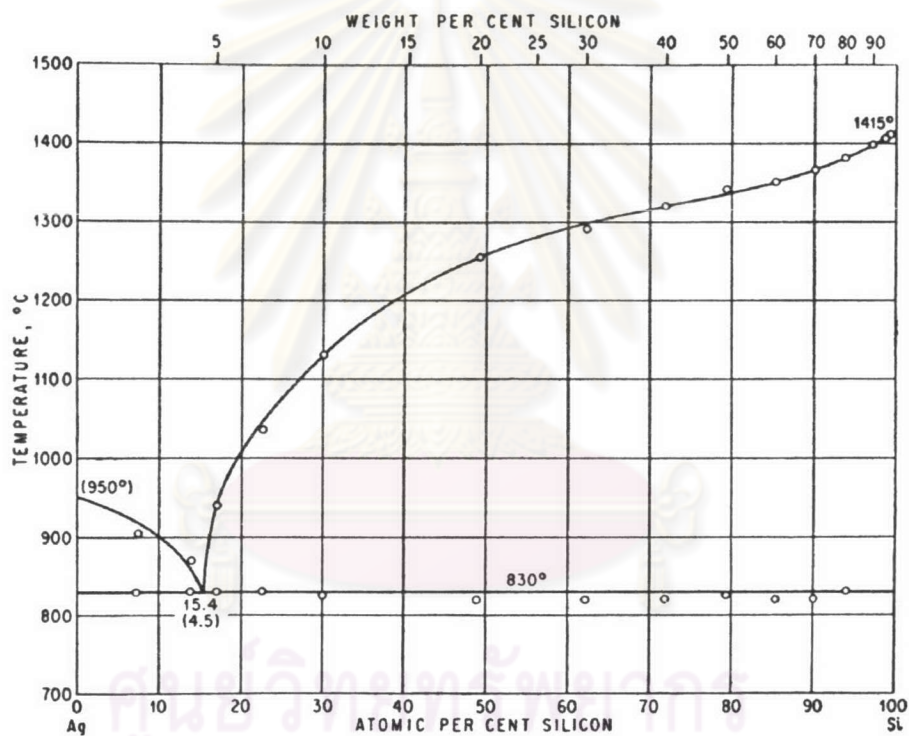

รูปที่ 2.6 แผนภูมิสมมูลเฟสของโลหะผสมเงิน – ทองแดง [13]

จากแผนภูมิสมมูล เมื่อดูที่ส่วนผสมที่มีปริมาณทองแดง 7.5 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก พบว่าเมื่อปล่อยให้เกิดการแข็งตัวจะไม่พบโครงสร้างแบบยูเทคติก เนื่องจากปริมาณส่วนผสมของทองแดงมีน้อยกว่า 8.8 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก แต่เนื่องจากการแข็งตัวที่เกิดขึ้นจริงไม่อยู่ในสภาวะสมมูล ทำให้โครงสร้างที่ได้ประกอบไปด้วย primary phase ซึ่งเป็นเฟส α ที่มีปริมาณทองแดงละลายอยู่สูงสุด 8.8 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก และโครงสร้าง secondary phase ที่เป็นเฟส β ซึ่งเป็นสารละลายของแข็งที่มีทองแดงละลายอยู่มาก ดังนั้นโครงสร้างที่ได้หลังจากการแข็งตัวสิ้นสุดที่อุณหภูมิ 796°C ประกอบด้วยเฟส α และโครงสร้างยูเทคติก ($\alpha+\beta$)

2.5.2 แผนภูมิสมมูลเฟสของระบบเงิน – ซิลิคอน

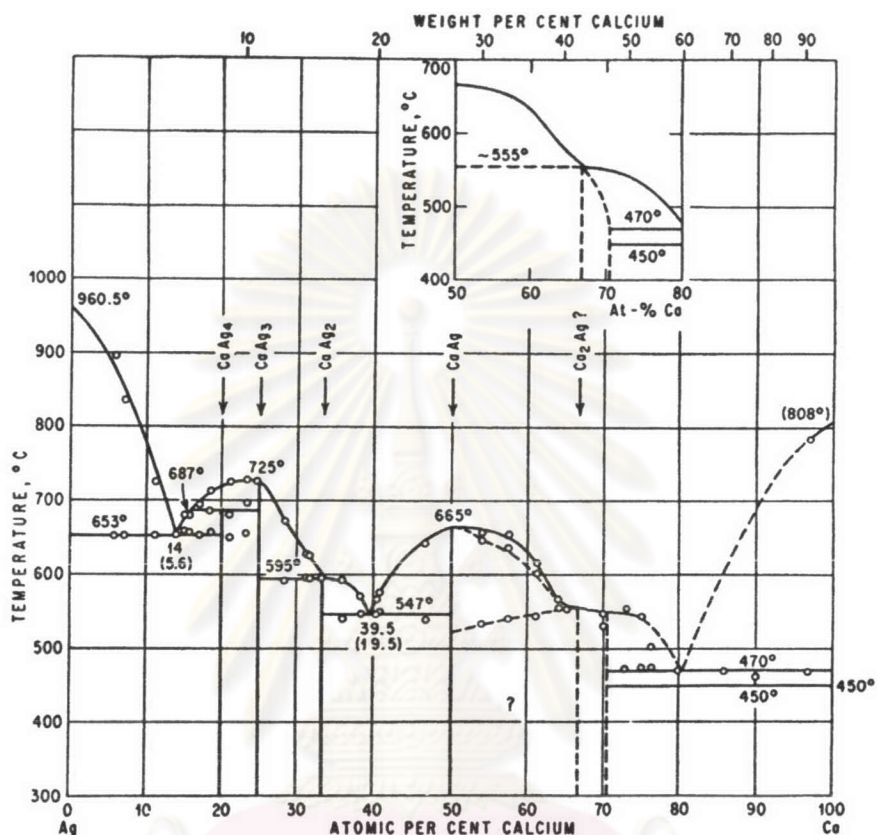

รูปที่ 2.7 แผนภูมิสมมูลเฟสของโลหะผสมเงิน – ซิลิคอน [14]

จากแผนภูมิสมมูลพบว่าซิลิคอนสามารถละลายในเงินได้น้อยมาก พบว่ามีจุดยูเทคติกที่อุณหภูมิ 830°C ซึ่งมีส่วนผสมทางเคมีเป็นซิลิคอน 15.4 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก โครงสร้างยูเทคติกประกอบไปด้วยเฟสเงิน และเฟสซิลิคอน โดยทั้งสองเฟสมีการละลายระหว่างกันน้อยมาก ในการทดลองนี้มีการเติมซิลิคอนในช่วง 0.05 - 0.5 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก ทำการเติมในรูปของ Cu-Si เพื่อง่ายในการผสมเข้ากับโลหะเงินในขั้นตอนการหลอม เพราะซิลิคอนเป็นธาตุที่เบากว่า

เงินและทองแดงมาก ถ้าเติมในรูปซิลิโคนบริสุทธิ์ จะลอยอยู่ด้านบนและเกิดเป็นออกไซด์ทำให้สูญเสียซิลิโคนในระหว่างหลอมมาก

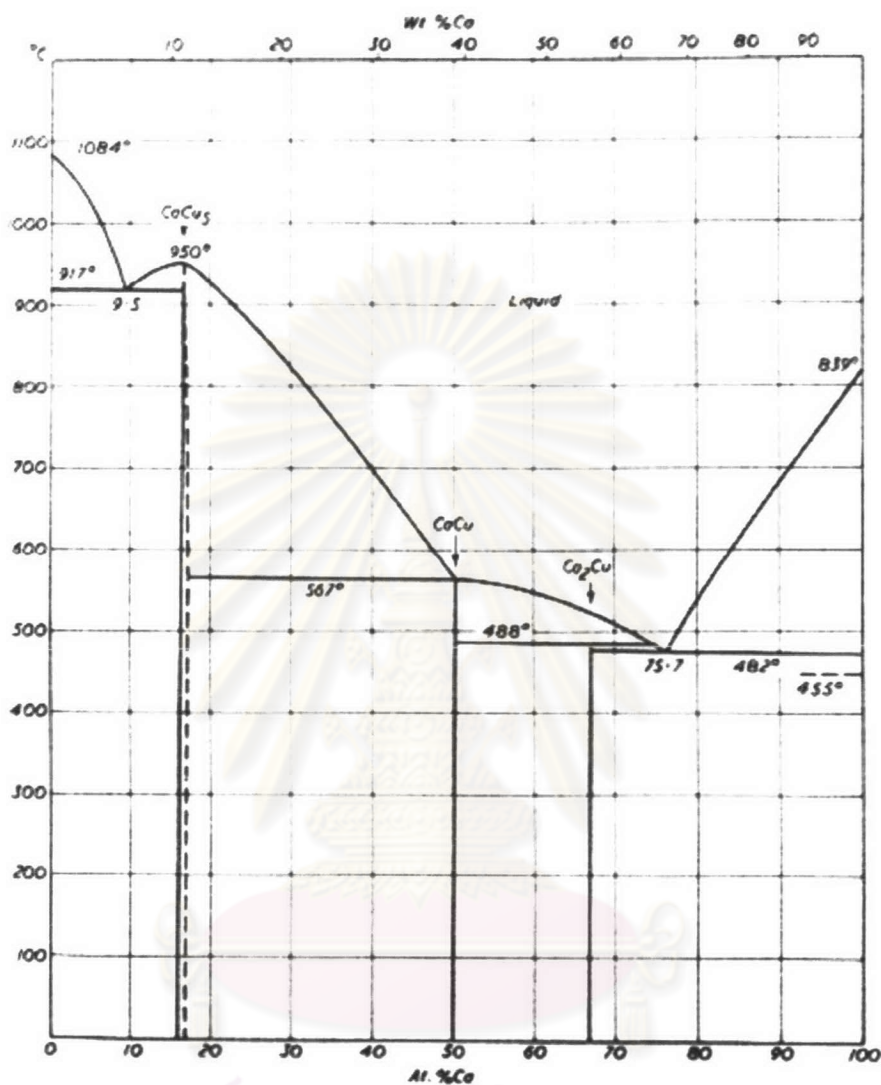
2.5.3 แผนภูมิสมมูลเฟสของระบบเงิน - แคลเซียม

รูปที่ 2.8 แผนภูมิสมมูลเฟสของโลหะผสมเงิน - แคลเซียม [15]

จากแผนภูมิสมมูลเฟสของโลหะผสมเงิน - แคลเซียม พบว่ามีจุดยูเทคติกที่อุณหภูมิ 653°C ที่ส่วนผสมแคลเซียม 5.6 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก และพบว่าแคลเซียมสามารถละลายกับเงินในสภาพของแข็งได้ยาก การเติมแคลเซียมในการทดลองนี้จะทำโดยการเตรียมโลหะผสมทองแดง - แคลเซียมเป็นมาสเตอร์อัลลอย ก่อนแล้วจึงนำไปใช้ในการหลอมเข้าไปในโลหะเงินผสมต่อไป โดยใช้เครื่องหลอมโลหะระบบสุญญากาศ เพื่อป้องกันการเกิดออกซิเดชันของแคลเซียมกับออกซิเจน

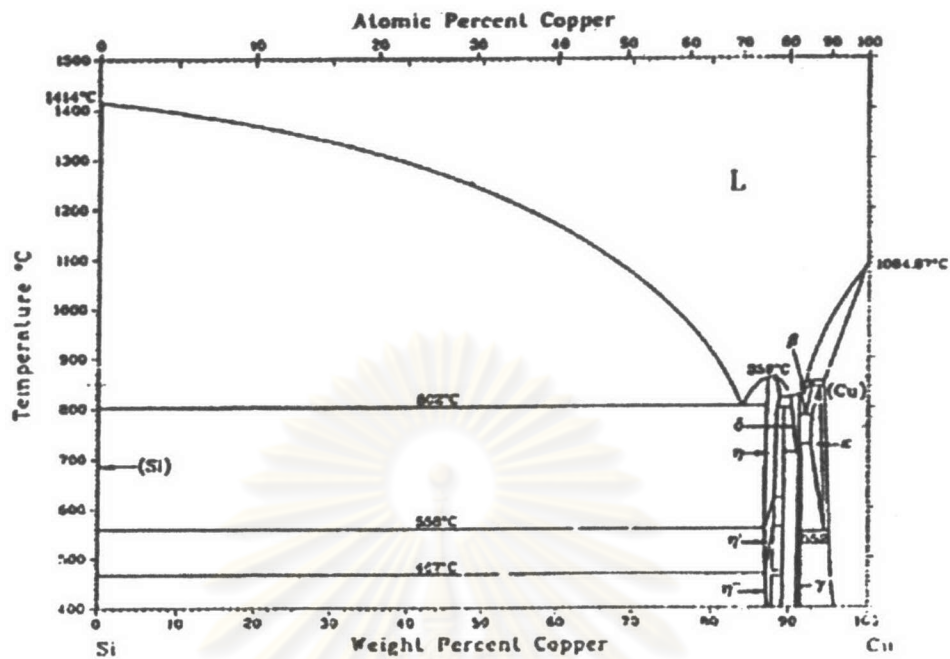
2.5.4 แผนภูมิสมดุลเฟสของระบบแคลเซียม – ทองแดง

รูปที่ 2.9 แผนภูมิสมดุลเฟสของโลหะผสมแคลเซียม – ทองแดง [16]

จากแผนภูมิสมดุลเฟสของโลหะผสมแคลเซียม – ทองแดง พบว่าแคลเซียมละลายในทองแดงได้น้อยมาก และยังพบว่ามี การเกิดปฏิกิริยายูเทคติกระหว่างธาตุทั้งสองที่ ส่วนผสมแคลเซียมประมาณ 9.5 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนักอะตอม ณ อุณหภูมิ 917°C โดยที่ ส่วนผสมยูเทคติกนี้จะประกอบไปด้วยทองแดง แคลเซียม และสารประกอบของแคลเซียมกับทองแดง ได้แก่ CaCu₅, CaCu และ CaCu₂ เป็นต้น

2.5.5 แผนภูมิสมมูลเฟสของระบบทองแดง - ซิลิคอน

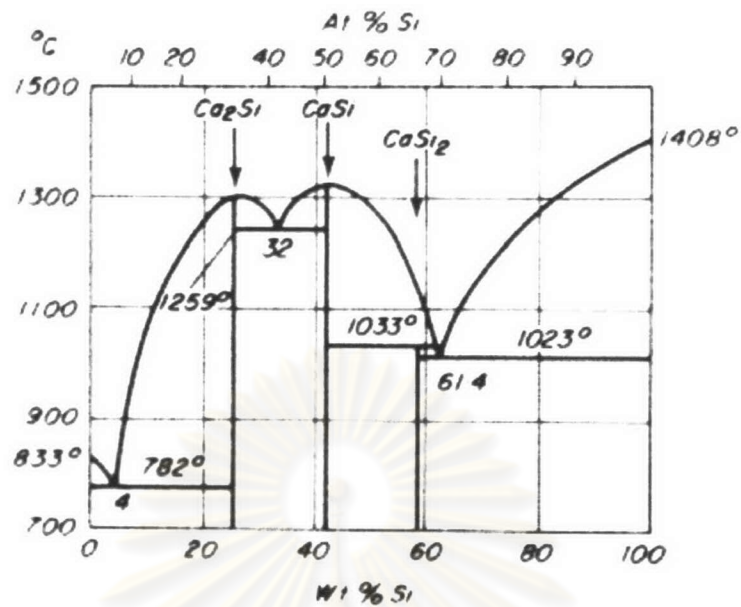

รูปที่ 2.10 แผนภูมิสมมูลเฟสของโลหะผสมทองแดง - ซิลิคอน [17]

ในการทดลองซิลิคอนที่ใช้อยู่ในรูป Cu - Si ที่อัตราส่วน 70 : 30 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก เป็นมาสเตอร์อัลลอยซึ่งนำเข้ามาจากต่างประเทศ และผสมเข้ากับทองแดงบริสุทธิ์เพื่อผลิตเป็น Cu - Si ที่อัตราส่วน 90 : 10 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก จากแผนภูมิสมมูลข้างต้น พบว่าที่ส่วนผสม 70 : 30 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนักจะมีจุดหลอมเหลวประมาณ 1070 °C ดังนั้นในการหลอมจะต้องหลอมที่อุณหภูมิสูงกว่า 1070 °C เพื่อให้แน่ใจว่าซิลิคอนสามารถละลายในทองแดงได้หมด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

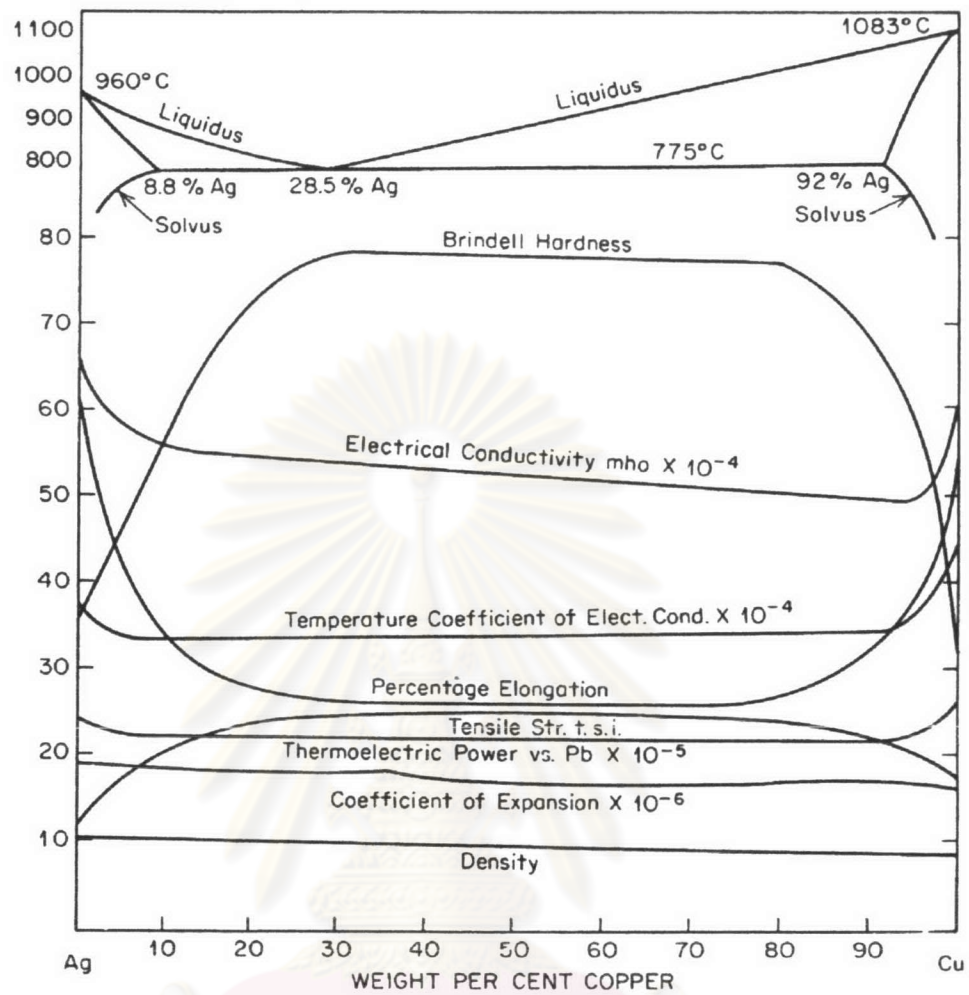
2.5.6 แผนภูมิสมดุลเฟสของระบบซิลิคอน – แคลเซียม

รูปที่ 2.11 แผนภูมิสมดุลเฟสของธาตุผสมซิลิคอน – แคลเซียม [18]

จากแผนภูมิสมดุลของธาตุผสมซิลิคอน – แคลเซียม พบว่าแคลเซียมมีความสามารถในการละลายในซิลิคอนได้ต่ำ และเห็นว่าจะมีปฏิกิริยายูเทคติกเกิดขึ้นที่ส่วนผสม 61.4 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนักของซิลิคอน ณ อุณหภูมิ 1023 °C โดยจะประกอบไปด้วยซิลิคอน แคลเซียม และสารประกอบระหว่างแคลเซียมกับซิลิคอน ได้แก่ Ca₂Si, CaSi และ CaSi₂ เป็นต้น

2.6 สมบัติทางกลของโลหะเงินผสม

รูปที่ 2.12 คุณสมบัติต่างๆ ของโลหะผสมเงิน - ทองแดง [19]

จากรูปที่ 2.6 พบว่าในช่วงส่วนผสมไฮไปยูเทคติกของโลหะผสมเงิน - ทองแดง (ปริมาณทองแดงไม่เกิน 28.5 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก) เมื่อเพิ่มปริมาณทองแดงขึ้นจะทำให้ความแข็ง (Brinell hardness) และความต้านทานแรงดึง (tensile strength) ของโลหะผสมเงิน - ทองแดงมีค่าสูงขึ้น แต่จะทำให้ค่าเปอร์เซ็นต์การยืดตัว (percentage elongation) ลดลง

2.7 การเกิดความหมองที่ผิว

สาเหตุสำคัญของการเกิดความหมองในโลหะผสมเงินสเตอร์ลิง คือการเติมทองแดงเข้าไป [14] เนื่องจากธาตุทองแดงสามารถเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันในบรรยากาศทั่วไป นอกจากนี้ธาตุเงินยังสามารถทำปฏิกิริยากับบรรยากาศทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีซัลเฟอร์สูง เช่น ไฮโดรเจนซัลไฟด์ (H_2S) จะทำให้เกิดซิลเวอร์ซัลไฟด์ (Ag_2S) ซึ่งมีสีน้ำตาลแกมเขียวจนถึงดำ เคลือบผิวโลหะ และซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) จะทำให้เกิดซิลเวอร์ซัลเฟตเคลือบที่ผิว เกิดเป็น ความหมองขึ้น

ดังนั้นจึงมีการคิดค้นหาวิธีที่จะลดการหมองที่เกิดขึ้นในเงินสเตอร์ลิง พบว่าการนำโลหะ เงินสเตอร์ลิงไปชุบด้วยโลหะอื่น เช่น ทอง (Au) แพลทตินัม (Pt) โรเดียม (Rh) หรือชุบน้ำยากัน หมอง ก็เป็นวิธีหนึ่งในการป้องกันการหมอง นอกจากนี้ยังพบว่าการเติมธาตุผสมบางชนิดลงไป เพื่อให้เกิดสารประกอบออกไซด์ของธาตุผสมเป็นชั้นฟิล์มป้องกันการเกิดสารประกอบออกไซด์ของ ทองแดงหรือเกิดสารประกอบซัลไฟด์ของเงิน โดยความสามารถในการเกิดออกไซด์และซัลไฟด์ของ ธาตุต่างๆ สามารถเปรียบเทียบได้จากค่าพลังงานอิสระ (Gibbs free energy) ดังแสดงไว้ในตาราง ที่ 2.2

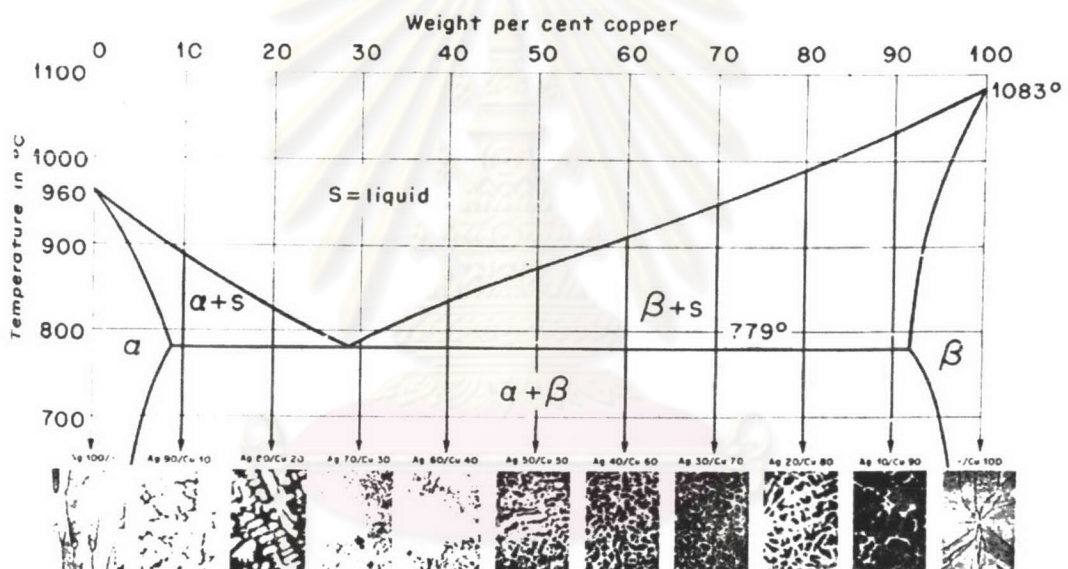
ตารางที่ 2.2 ค่าพลังงานอิสระของการเกิดปฏิกิริยา oxidation และ sulphidation ของธาตุ ต่างๆ [3]

Reaction	ΔG° (Joule/mole)	Range ($^\circ C$)
1. $2 Ag_{(s)} + \frac{1}{2} O_{2(g)} \rightarrow Ag_2O_{(s)}$	$- 30,540 + 66.1 T$	25
2. $2 Ag_{(s)} + \frac{1}{2} S_{2(g)} \rightarrow Ag_2S_{(s)}$	$- 161,300 + 168.6 T$	25 – 830 m
3. $2 Cu_{(s)} + \frac{1}{2} O_{2(g)} \rightarrow Cu_2O_{(s)}$	$- 160,400 + 71.25 T$	25 – 1,085
4. $Cu_{(s)} + \frac{1}{2} O_{2(g)} \rightarrow CuO_{(s)}$	$- 152,300 + 85.4 T$	25 – 1,086
5. $Cu_{(s)} + \frac{1}{2} S_{2(g)} \rightarrow CuS_{(s)}$	$- 115,600 + 76.0 T$	25 – 430
6. $2 In_{(l)} + 3/2 O_{2(g)} \rightarrow In_2O_{3(s)}$	$- 919,000 + 309.4 T$	157 – 1,910
7. $In_{(l)} + \frac{1}{2} O_{2(g)} \rightarrow InS$	$- 155,000 + 60.7 T$	692 – 1,500
8. $2 In_{(l)} + 3/2 S_{2(g)} \rightarrow In_2S_{3(s)}$	$- 544,000 + 286.0 T$	157 – 900
9. $Si_{(s)} + O_{2(g)} \rightarrow SiO_{2(s)}$	$- 907,000 + 176.0 T$	25 – 1,412

หมายเหตุ : m แทนจุดหลอมเหลว

2.8 โครงสร้างจุลภาคของโลหะเงินผสม

แผนภูมิสมมูลเฟสของระบบ Ag – Cu แสดงถึงโครงสร้างจุลภาคหลังการแข็งตัวของโลหะผสม สำหรับเงินสเตอร์ลิงประกอบไปด้วยสารละลายของแข็ง (solid solution) ผสมกับโครงสร้างแบบยูเทคติก แต่สำหรับงานหล่อจะเกิดโครงสร้างแตกต่างออกไป เนื่องจากการหล่อที่เกิดขึ้นจริงไม่ใช่การเย็นตัวแบบสมมูล โครงสร้างที่ได้จึงประกอบไปด้วย primary phase ซึ่งเป็น Ag – rich phase โครงสร้างนี้จะมีส่วนผสมของทองแดงอยู่ด้วยน้อยกว่าสภาวะสมมูล จากนั้นจะเกิดโครงสร้างแบบยูเทคติกที่ประกอบด้วยแอลฟาเฟสที่มีทองแดงละลายสูงสุด 8.8 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก ผสมกับ β phase ที่เป็น Cu – rich phase ดังนั้นโครงสร้างรวมหลังการแข็งตัวสิ้นสุดที่ 796 องศาเซลเซียสจะมียูเทคติกแทรกอยู่ระหว่างกึ่งต่างๆ ของเดนไดรท์ ดังแสดงในรูปที่ 2.13 เป็นภาพแสดงโครงสร้างจุลภาคของโลหะผสมเงินทองแดงที่ปริมาณส่วนผสมต่างๆ

รูปที่ 2.13 แผนภูมิสมมูลและโครงสร้างจุลภาคจากการหล่อของโลหะผสมเงิน – ทองแดง [20]